

Kollektivtrafik
Henrik Strömberg

2023-05-04

KTN/57/2023

PM Redovisning av åtgärder för att nå en ekonomi i balans

Förvaltningen har inom ramen för sina mandat genomfört en rad åtgärder för att minska budgetgapet och på sikt kunna få en budget som är i balans. I detta PM beskrivs de viktigaste delarna.

Intäkter

Översyn biljetter och priser

Under 2022 påbörjades en utredning inför att ta fram ett nytt förslag för biljett- och prisstruktur. Bakgrunden var bland annat att Jämtland Härjedalen har den lägsta prisvärdheten i landet enligt den nationella jämförelsen Kollektivtrafikbarometern. Vissa priser är, i ett nationellt perspektiv, så pass höga att de troligen får en avskräckande effekt. För att kompensera dessa priser har man tidigare infört mycket höga rabatter på några typer av biljetter, vilket bidrar till att det är svårt att kommunicera vad en resa faktiskt kostar. Utredningen har som huvudfokus att göra det enkelt att förstå vad det kostar och hur man köper biljett när vill resa med kollektivtrafiken i länet och på kort sikt landa ungefär samma intäkter som tidigare. Målet är att ett enklare och mer prisvärt system på sikt ska öka intäkterna.

Biljettkontroller

Länstrafiken har inte haft någon egen biljettkontrollsfunktion, tjänsten har tidigare köpts av Securitas och av trafikföretagens personal. Detta upphörde under pandemin. Under februari månad genomfördes biljettkontroller genom att köpa tjänsten av Securitas. Åtgärden fick ett stort medialt genomslag och har sannolikt påverkat intäkterna positivt. Att köpa tjänsten från externt bolag är dock inte en optimal lösning, utan målet bör vara att ha någon form av egen resurs för biljettkontroller. Det finns en stor potential att öka intäkterna genom att säkerställa att kunderna löser rätt biljett. Varje månad säljs exempelvis mobilbiljetter till resenärskategorin barn, med 50 % rabatt, för cirka 250 000 kronor. Eftersom sju av länets åtta kommuner köper särskilda ungdomskort för denna resenärskategori borde denna försäljning vara nästan noll. Slutsatsen är att det är resenärer som inte är berättigade till denna rabatt som köper dessa biljetter.

Uppföljning av biljettmaskiner

För att säkerställa att de nuvarande biljettmaskinerna fungerar och används korrekt följs detta upp genom analyser av förarinloggningar. Viten utfärdas till trafikföretagen när brister upptäcks. Detta har fått positiva effekter och bidrar till att intäkterna säkras och har ökat under våren.

Marknadsföring

Under vintern genomfördes en marknadskampanj; ”Vilken är din bussdag”. Syftet var att öka resandet och intäkterna genom att synliggöra kollektivtrafiken och uppmuntra till att använda kollektivtrafiken. Under sommaren kommer kampanjen att följas upp med samma manér men med ett somrigt tema. Resandet och intäkterna har återhämtat sig väl under våren och kommer nå den relativt högt satta budgeten för första tertialet.

Ungdomsbiljetter

Sju av länets åtta kommuner (ej Strömsund) köper biljetter till samtliga ungdomar i respektive kommun. Biljetterna innebär ett obegränsat resande i hela länet med bussar och tåg. Intäkterna för ungdomsbiljetterna har överstigit de budgeterade intäkterna för första kvartalet 2023. Priset för biljetterna har inte justerats sedan 2020 och därför kan en justering av priset vara aktuellt inför 2024. Intäkterna för ungdomsbiljetter och skolbiljetter (Strömsund) uppgår till drygt 60 mnkr/år. En ökning på 5 % skulle alltså ge en intäktsökning på cirka 3 mnkr.

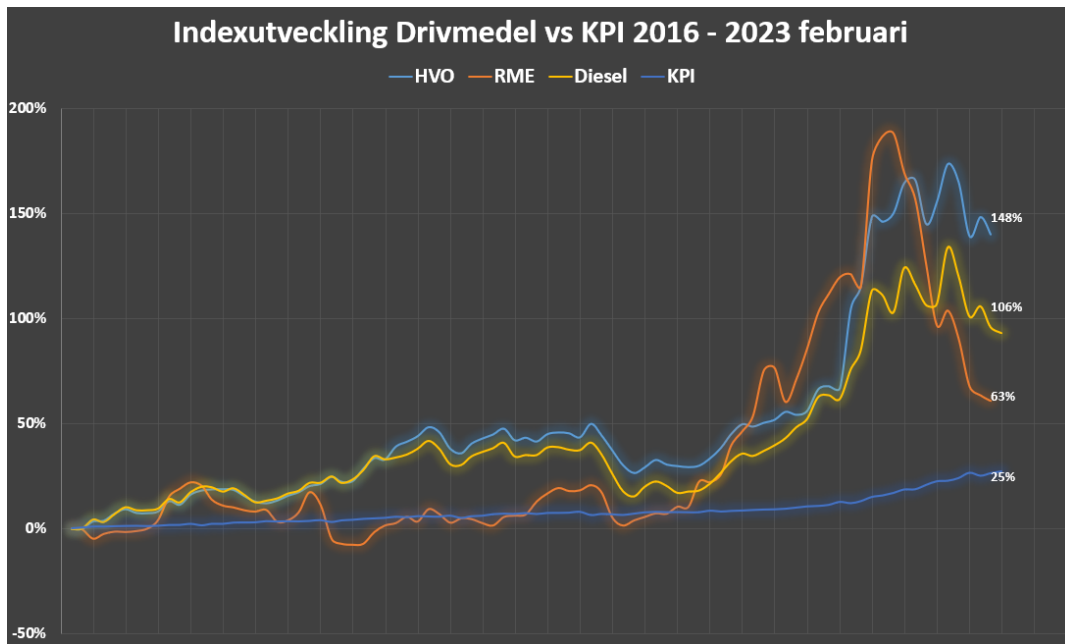
Kostnader

Drivmedel och indexutveckling

Kostnadsutvecklingen för biodiesel har varit mycket kraftig under 20-talet. Orsaken är bland annat reduktionsplikten och kriget i Ukraina. För RME (rapsmetylester) påverkade också Kinas efterfrågan av rapsolja till matindustrin. Under 2023 har priserna börjat falla, men är fortfarande kvar på en hög nivå. På nationell nivå pågår diskussioner om att minska reduktionsplikten, alltså andelen inblandade biodrivmedel i fossila drivmedel. Det skulle kunna minska efterfrågan på HVO/RME, vilket i sin tur skulle kunna få priset att falla ytterligare.

Kollektivtrafiken kommer att bli alltmer elektrifierad. Från och med sommaren 2024 kommer stadstrafiken i Östersund och delar av trafiken i Åre att drivas med el. Det innebär att en mindre del av kostnaderna kommer att påverkas av priset på olja. Det senaste året har emellertid elpriset varit mycket varierande på grund av energibrist i framförallt Europa, till följd av kriget i Ukraina och problem med kärnkraften i Sverige. Under förutsättning att läget stabiliseras både när det gäller konflikten och produktionen av el, så kommer eldriven trafik att innebära minskade kostnader jämfört med biodiesel.

Under 2022 och 2023 har det allmänna kostnadsläget (KPI) också ökat markant. Detta beror inte minst på ökade energikostnader, dels för hushållen dels för de varor som produceras. För att minska inflationen har Riksbanken höjt styrräntan. Både KPI och styrräntan har en direkt påverkan på kollektivtrafikens kostnader. Hur utvecklingen kommer att se ut framåt i tiden är mycket svårt att överblicka och ligger helt utanför vår egen möjlighet att påverka läget. Kanske fortsätter bränsle- och energipriserna att falla, inflationen går ner och räntorna faller tillbaka till tidigare nivåer, men vi vet inte.

Kundservice i egen regi

Från och med 1 mars tog Region Jämtland Härjedalen över kundservicefunktionen från Reseservice (regionstyrelsen) och Vy buss för att samla denna i egen regi inom verksamhetsområde Kollektivtrafik. Detta innebär en besparing då den egna personalen innebär en lägre kostnad än att köpa tjänsten från Vy buss.

Norrtåg

Norrtåg har aviserat att den lagda budgeten avseende ägarnas tillskott kommer att kunna skruvas ner. Det vill säga Region Jämtland Härjedalens kostnad för Norrtåg kommer att bli lägre än budgeterat under 2023. Norrtågs första avisering innebär en positiv inverkan på Region Jämtland Härjedalens resultat på 2,6 mnkr. Förvaltningen kommer att följa resultatutvecklingen hos Norrtåg noga, för att fånga upp ytterligare förändringar av resultatet.

Nytt biljett- och betalsystem

Tillsammans med de tre övriga nordligaste länen bedriver Länstrafiken ett projekt för att införa ett nytt biljett- och betalsystem enligt en nationell standard. Systemet gör det bland annat enklare att resa över länsgräns. Det nya gemensamma biljett- och betalsystemet kommer att innebära minskade kostnader jämfört med nuvarande motsvarande lösningar